

KONCENTRUOTUMO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS NAGRINĖJANT CIVILINES BYLAS LIETUVOS TEISMUOSE – DABARTINĖ BŪKLĖ IR PERSPEKTYVOS (2010)

LIETUVOS
TEISĖS INSTITUTAS

MOKSLO DARBŲ
SAVADAS

Tyrėjų grupė: Mindaugas Lankauskas, Salomeja Zaksaitė, Johanas Baltrimas,
Justinas Kondratas, Agnė Kalinauskaitė.

Tyrime nagrinėjamas koncentruotumo principo įgyvendinimas Lietuvos Respublikos civilinio proceso praktikoje. Teoriniai jo aspektai Lietuvos mokslinėje doktrinoje analizuoti ne kartą (V.Nekrošiaus, V. Mikelėno ir kitų mokslininkų darbai) ir sulaukė įvairių rekomendacijų, kaip būtų galima paspartinti civilinių bylų nagrinėjimą. Tačiau principo įgyvendinimas kasdienėje teismų veikloje iki šiol nebuvo plačiau nagrinėjamas, todėl vykdant šį tyrimą orientuotasi į organizacinio pobūdžio kliūčių analizę, konkrečių Civilinio proceso kodekso nuostatų problematikai skiriant kiek mažiau dėmesio. Siekiant minėto tikslo buvo apklausti ekspertai, pradedant įvairių grandžių teismų teisėjais ir baigiant civilinėje teisėje besispecializuojančiais advokatais. Tyrime taip pat pristatoma koncentruotumo principo raiška užsienio valstybėse, trumpai aptariama Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencija bei tarptautiniai dokumentai šiuo klausimu. Apžvelgiama užsienio valstybių patirtis nagrinėjamoje srityje: germaniškoji tradicija – Austrijos civilinis procesas ir F.Kleino idėjos; įvertinama kontinentinės ir bendrosios teisės sistemų specifika (Anglija, Prancūzija). Atlikus tyrimą, nustatyta, kad Lietuvos teisinėje sistemoje labiau pastebimos organizacinės ir kultūrinės nei teisinės kliūtys, trukdančios koncentruotumo principui įgyvendinti. Manytina, jog teorinė bazė yra pakankamai solidi, tačiau praktikoje ji dar nėra prigijusi tiek tinkamos infrastruktūros, tiek visuomenės mentaliteto prasme. Rimtomis (viena su kitomis susijusiomis) problemomis laikytina dažna teisėjų kaita; teisėjų nekompetencija; inercija, pasireiškianti faktiniu bylų sprendimu pagal senąjį CPK. Vertinant koncentruotumo principo įgyvendinimą pirmojoje instancijoje pastebėtina, kad dokumentinis procesas, toks koks jis yra numatytas teorinėje plotmėje, sunkiai prigyja Lietuvos civiliniame procese. Pateikiama nemažai rekomendacijų, kokias priemonės būtų galima naudoti siekiant sumažinti civilinių bylų nagrinėjimo Lietuvoje trukmę. Siūloma kelti teisėjų kvalifikaciją į teisėjų mokymų programas įtraukiant psichologinį teisėjų rengimą, mokymu metu stengtis suteikti tokių žinių, kurios padėtų kombinuoti kelis institutus, padėtų tinkamai spręsti painias įvairių kategorijų bylas. Svarstyta galimybė į pirmosios instancijos teismus skirti daugiau patyrusių, labiau kvalifikuotų teisėjų. Siūlytina plėtoti teisminės arba neteisminės mediacijos taikymo galimybes, diegti ir reikiamai finansuoti šiuolaikines informacines technologijas teismuose (e-ieškinys, nuotolinės apklausos, teismo posėdžių garso ir (ar) vaizdo įrašai). Taip pat pateikiama konkrečių CPK normų pakeitimo siūlymai: 1. papildyti CPK 215 str. (Eksperto atsakomybė) 1 dalį nustatant tūkstančio litų baudą už išvados pateikimą pavėluotai, dėl priežasčių, kurias teismas pripažino nesvarbiomis; 2. papildyti LR CPK 137 str. 2 d. esantį atsakymo priimti ieškinį pagrindų sąrašą ir LR komercinio arbitražo įstatymo 11 str. nauju pagrindu, įgalinančiu teismą (arbitražą) atsisakyti priimti ieškinį jeigu šalys yra taikiai išsprendusios ginčą tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu alternatyvaus ginčo sprendimo procedūra sudarydamos taikų susitarimą ir atsakovas prieštarauja šio ginčo nagrinėjimui teisme (arbitraže) bei reikalauja laikytis taikaus susitarimo, išskyrus atvejį, kai ieškiniu reikalaujama alternatyvia ginčo sprendimo procedūra pasiektą susitarimą ar jo dalį pripažinti negaliojančiais; 3. Padidinti CPK 303 straipsnyje numatytą ginčijamos sumos ribą smulkiuose turtiniuose ginčiuose, nuo kurios apeliacija negalima. Siūlytina minėtą sumą didinti iki 500 lt arba susieti su minimalia mėnesine alga.